

sretno bošnjak

KONSTANTIN PANTELIĆ

10-74717703

10-74718971

BLAŽO ŠČEPANOVIĆ

sad nokat više

10-74718971

Umeđu kamena i moga oka
kupi sunce i mi prinosimo flašice
poskakujući na žaru, pomalo bez kože,
na pomolu su neki baloni
da nas spasosno proigravaju u vazduhu.
Iz gusala puštaš ogromnu kolonu,
a ne možeš se zadržati
u kucavici na vratu,
da se gušteru pridružiš
zamilovan međvećim jezikom za šumu.
Kuda na izmišljene trke neizmireni dovoljno
da možeš prispjeti u ribu pod santu
odlati da se dozoveš natrag.
Prolaze plamići iz tvoga ognjišta
i preže ti travu ispred samog oka,
kamen mi je bezdan
za ljugavu gljivu
da me na kapljice izvučuše
a za mnom mlazne lava,
polako se odmičem
usnuo na jednom mjestu,
sad korak, sad nokat više
nanizati se do kraja
kada sa svih krovova pojurnim
zeleni konj će da klekne,
otkuda sada da se zovem

aleksandar miodrag

SOLILOKVIJ

10-74720007

Sa ulice su dopirali prigušeni zvukovi i povremeno se čulo brujanje zvona, i ti zvukovi zvona bili su slabi i umorni i činilo se da dopiru iz velike, velike daljine. Sve je bilo jedva čujno i gubilo se i rasplinjavalo kao osjeti umornog čovjeka nad čiju se svijest lagano spušta debela, teška zavjesa sna.

Tako je prošlo nešto vremena, a onda se na prozorskim staklima kuće nasuprot palovu intenzivno crven odsjaj zalazećeg sunca. Divni crveni plamenovi postajali su sve intenzivniji i veći i na kraju je izgledalo da cijela kuća gori, da cijela ulica gori, i on je na časak pomislio, kako tek crveno mora da je nebo.

Onda se žarki plamenovi počele postepeno gasiti, i dok se soba ponovo napunjala sjedom, lupkanje sata postade zvunčije i jače. Opet je bio polumrak i olinjale zavjese na prozorima izgledahu kao stravična gusta paučina.

Onda je odnekud, valjda iz onog mračnog ugla, donijela velika, tromu muha i dugo vremena besmisljeno zujala i motala se unaokolo, a to je zujanje bilo neobično prodorno i piskavo i istovremeno tako tužno, i njemu se učinilo da čuje jecanje nesretnika koji se bori sa smrću. A kada se muha pomirila sa smrću i smjestivši se na jednom okračku zavjese konačno utihnula, on je primijetio da je u sobi već sasvim mračno i zato je napukao zavjese i upalio svijeću i neko vrijeme šetao gore-dole, a onda sjeo za stol i počeo da piše:

„Stanovao sam tada u jednoj staroj kući, u sobici na uglu. Plafon je bio nizak, tako nizak da sam pokatkad lupnuo licem u sijaliku, koja je visjela na njemu. Prozori su bili mali i rešetkasti, a pod je bio star i crvotočan. U cijeloj zgradi nije bilo nikoga osim mene. Ta je zgrada bila u polju pored rijeke u kojoj se po noći ljeskao mjesec kada bi uspio da se iščupa iz debelih oblaka koji su ga davili, davili, davili, kao mora.“

„Ja sam često sjedio pokraj prozora i promatrao mjesec i divio se kako je velik i snažan. A oblaci su katkad bili strahovito teški i navali bi se na njega sa svih strana, i pritiskali ga i pokušavali da ga zadave, a on bi se jadan mučio, mučio, mučio, i onda bi iskočio ispod tih davoljskih tmuša. Prava junačina taj mjesec, silan momak!“

„Kada mjeseca nije bilo, kada bi jadnić posustao i potonuo između tih mrkih, zlih divova, ja bih se sa

Niko se do sada nije ozbiljno pozabavio životom i delom Konstantina Pantelića, jednog od slikara — Srba vojvodanskog devetnaestog veka. Kada je Lazar Bogdanović, krajem prošlog veka, počeo da objavljuje u Srpskom Sionu škrtu građu za biografije srpskih slikara u Vojvodini ni jedne reči nije naveo o Konstantinu Panteliću. Prve podatke za njegovu biografiju dao je Pantelićev savremenik i prijatelj Svetozar Marković, sveštenik agarski. U tim oskudnim Markovićevim biografskim podacima nazire se figura Konstantina Pantelića, slikara cenjenog od svojih savremenika ali ubrzo posle smrti zaboravljenog. Sasvim sigurno, nepravedno zaboravljenog, jer u svojim 18 ikonostasa, sa preko 500 ikona i ko zna koliko do sada još nepoznatih portreta, Pantelić je ostavio dela koja su nesumnjivo značila priloge preobražaju srpskog građanskog društva u Vojvodini, tog dualističkog karaktera vojvodanskog slikarstva izrasta i nacionalne svesti. Značaj toga dela

da razagnam rumen sa prebrnoga neba?
Dosadilo mi je kruženje dana i noći
kad imam pregled sebe u kamenu,
prstenim svojim zglobom
mogu da razbijem glavu,
ovo je dvanje od vjetra do vjetra
kroz rebrastu stijenu.
Namami me korak nadraženiog nogu,
ne osluškujuci zvuke
koji me okolo zvižde,
a sada se
nad jezerom klatim.

10-74717497

Blazo ŠČEPANOVIĆ rođen 1894. u Bijelom Polju (Crna Gora). Studirao na Filozofskom fakultetu. Sad je službenik u Beogradu.
Književne pesme: „Lobanja u travi“, 1957; „Ivcom zemlje zmlja“ 1958; „Krv kola svetli“ (sa Brankom Milikovićem) 1958; „Smrt pjesnika“ 1961; „Crvena zora vremena“ 1961.

MIROSLAV ANTIĆ

Pokušao sam najiskrenije,
ali ne razumem se u kamenje što miruje
i to mi je sva krivica
Možda sam samo zbog ljuštasti imao obraza
da ostanem
ovom svetu u gostima
Inače,
šta ću ovako divno lud sa ovih 25 ptica

suzom u oku udaljio od prozora, upalio noćnu lampu, i tada bi se moja sjenka, mnogo veća nego ja, opružila po plafonu iznad mene i nadnosila se nada me kao da je nešto htjela: da me zaštiti, ili možda da me ubije — tko zna.“

Ovdje je zastao, preleto pogledom preko zadnjeg retka i onda nastavio ovako:

„Skoro svake večeri, kada bi pao mrak, ispod kojih prozora je prolazila čudna ženska spodobu u crnini, koja je dozirala psa. Psa nisam nikada vidio, a ni lice te žene, jer je imala široki crni šešir i brzo je iščezavala kao sjena, kao sam vidio i prije, za kišnih zimskih noći, kako se nesigurno i lelujuju krađe ulicom pustom i mokrom, dok tišinu remeti hujanje vjetrova i kapi kiše, koje negdje padaju s krova i ravnomjerno lupkaju po limenom oluku. A kada vjetrov zahuji jače, lampe se zanjaju i sjenka zatitra, preskoči s jednog zida na drugi i u tili čas već je nema.“

„Tako je i ova tajanstvena noćna dama prolazila ispod kojih prozora u vlažnim, stravičnim noćima i dozirala psa glasom tako plačljivim kao da je znala da njega nema i da ga nikada neće dozvati, a kada bi njeni dozivi postali jedva čujni i uskoro zatim sasvim iščezli, ja sam ostajao sam u mojoj praznoj sobi sa niskim plafonom, koji su postajali još niži, sa mojom sjenkom koja se nadnosila nada me, i znao sam da je to najveći ispit i ko zna mora svako da se sretno i suoči, jer svatko prije ili poslije, jedamput ili više puta, dulje ili kraće, povremeno ili trajno, ostaje sam, potpuno sam, da se sam, u svijetlu dana ili u tami noći, ili u sumrak, ili u ponoćnoj tmi, uvijek u tišini i uvijek sam, suoči sa čudovištem praznih očiju, bez oblika, bez jasnih kontura, koje ne možeš prepoznati, jer čovjek teško prepoznaje sebe, svoj glas, svoj stas, svoj hod, svoj pogled i svoj duh.“

Kada je završio zadnju rečenicu, dugo je sjedio i promatrao papir na kojem je pisao, zatim je uzeo i one druge neispisane listove pa je i njih dugo, dugo promatrao, a onda mu se otvoreno počelo napunjati suzama, jer je taj papir bio njegov. Jer je sve te listove on bio ukrao polako i smišljeno, jednog po jednog, misleći da je to sasvim prirodno i da on na neki način ima na njih pravo. Nastojajući da ih se nekako oslobodi pomislio je da će biti najbolje ako ih spali, i kada su ih plameni jezici bili obuhvatili sa svih strana, njemu je postalo jasno, da baš to nije smio učiniti, jer oni su se pretvarali u pepeo i nestajali zauvijek, a to je bilo vrlo bolno promatrati. Oni su nestajali zauvijek kao što su nestala i ona pisma, koja je pre neko vrijeme bio spalio i koja više nikada neće biti čitana, a u njima je bilo toliko dragih riječi, toliko blagih riječi i toliko uspomena.

Ta su pisma bila isto tako lijepa i dirljiva kao i onaj stari spomenar njegove mame, kojeg je tako često običavno prevrtati gledati dok je dio dijete.

Taj mamin spomenar bio je tako skroman a opet tako divan, tako dirljivo divan. Bio je pun pjesmica i slika. Slike su bile staromodne i pjesmice su bile slabe i nevjeste, ali mama ga je tako mnogo voljela. Mora da je mama bila jako siromašna kad je imala tako skroman spomenar, ali kako je lijep, bože moj, kako je lijep bio taj spomenar i kako je njemu bio drag,

ne umanjuje ni činjenica da su u isto vreme i taj slikar i to društvo tražili svoj ulepšani lik u ogledalu umetnosti zapadne Evrope, u kojoj su gledali ideal i na planu građanskog života i na planu umetničkih ideja. Pantelić je jedan od umetničkih predstavnika onog vremena — od početka do druge polovine devetnaestog veka — u kojem je srpsko slikarstvo tražilo oslonac u evropskom, posebno bečkom klasicizmu, bidermajeru i romantizmu, koji nikada u vojvodanskom podneblju nisu izrasli u čiste, do kraja formulisane, estetski uobličene umetničke pokrete. To slikarstvo se oslobadalo i konačno oslobodilo zoografskih kanona srednjekovne tradicije, ali je istovremeno padalo pod uticaj ideja i ostvarenja poniklih na tuđem tlu, u drugoj duhovnoj klimi i sa drugačijim idejnim, ekonomskim i umetničkim nasleđem. U okviru tog dualističkog karaktera vojvodanskog slikarstva izrasta i delo Konstantina Pantelića.

Njegov prvi i jedini biograh, Svetozar Marković, navodi kako je Pantelić, čim je napustio bečku Akademiju na kojoj je proveo oko dve godine, 1827. i 1828. godine „pozvat bio od mitropolita Stratinovića... i dobio da izmoluje crkvu kulpijsku“ i da je „vrlo rado vidjen bio od rečnog mitropolita“. Poznato je, međutim, da je mitropolit karlovački, Stefan Stratinović, bio ne samo mceca vojvodanskih slikara s kraja osamnaestog i prve polovine devetnaestog veka, već i pravi znalac i ljubitelj umetnosti koji je okupljao oko sebe najbolje tadašnje slikare, pa je čak 1890. — osnovao i Crtačku školu u Karlovcima.

Savremenici su, bili pravedniji prema ovom slikaru koji je rođen 1800.ili 1802. godine u Rumi, počeo karijeru kao trgovački pomoćnik u Novom Sadu, istovremeno posećujući atelje Arse Teodorovića, tada proslavljenog slikara koji se već znao na

u mojoj krvi i kostima?

Možda postoji nekakva molitva koja sve rešava i sve prašta.

Možda i u kockama uzidanim u drumove živi nekakav nemir neprestan i dug.
Ali šta ćemo kad nas ima i ovakih koji uvek ponovo moramo da cvetamo

Kao bašta od aprila do septembra, pa onda opet ponovo tako, i ponovo, i ponovo u krug.

Šta ćemo

kad smo se mi trudili sve da razumemo a nismo sve razumeli?

Šta ćemo

kad smo pošteno navlačili bezazlene grimase na oljuštena lica?

Šta ćemo

kad smo silom u sebi davali grmljavine i šumove

al' nakažno šumeli,

nepromišljeno razapeti između računđizija i samoubica?

Miroslav ANTIĆ rođen u Mokrinu (Banat) 1932. godine. Jedini iz ove grupe, ove generacije koji je svojim lirskim glasom vezan i za prvu posleratnu generaciju srpskih lirika.

Književne pesme: „Ispisano za proleće“ (1950), „Plavo nebo“ (1953), „Rođestvo tvoje“ (1954), „Nasmejani sveti“ (1955), „Fiovice nežnosti“ (1959), „Boje i reči“ sa Feherom Ferencem (1960), „Koncert za 1001 bubanj“ (1963), „Poslednja bajka“ (1964).

jer je u njemu, činilo mu se, mogao videti mamu, kako mašta o svojoj kućici, o skromnoj maloj kućici, u kojoj će sve biti čisto i uredno, ikuhinja će uvijek biti čista, i svaka će stvar biti na svom mestu, a na zidovima će visiti njene ručni radovi, i tu će sjediti njen mali sin, i on će biti vrlo pametan i vrlo dobar, i kada odraste, kada odraste...

I eto, on je odrastao i ostavio mamu, i onda je ostavio onu drugu ludicu, koja mu je pisala tako lijepa pisma, i onda je spalio ta pisma... A mamin spomenar? Gdje je mamin spomenar? Bože moj, kako je bio lijep i kako ga je ona puno voljela, a ipak mi je dozvoljavala da se s njim igra jer je on bio njen, ali ona je takva bila i poslije, kada je on otišao i kad više nije bio njen. Ona je uvijek bila njegova mama.

— Ko zna što je s tim njenim starim spomenarom? Ja sam se s njim često igrao, možda sam ga i uništio. Ne sjećam se. Ali pisma znam da sam uništio, toga se sjećam. Sjećam se kako su gorela u plamenu, kako su se grčila i savijala i konačno pretvorila u pepeo i polako nestala zauvijek... O kako je sve to tužno... Zašto je uvijek sve tako tužno i zašto mora svaka stvar nestati zauvijek? Zašto sam ja tužan, zašto sam ja uvijek bio tako tužan dječaci, naročito nedjeljom uveče? Da li zato što sam znao da je sutra ponedjeljak i da ću morati otići u školu? Da li zato?

Slijedećeg jutra netko je pozvoni na vratima. On je ustao i otvorio. Na vratima je stajala zgrbljena prosjakinja i molila milostinju. Dugo je vremena stajala nepomično i gledao stariću pravo u oči, što nije bio njegov običaj. Ona se ponadala i brzo je mrmrljala nejasne, tajanstvene riječi, koje su mogle biti i kletve isto tako kao i blagoslov, a onda joj postade jasno da on ne gleda u nju nego nekako kroz nju, u neku zamišljenu, daleku tačku, i njena nada postade vrlo sićušna, a nejasne riječi, koje je mrmrljala postadoše još nejasnije. Tada, sasvim iznenada, on reče:

— Pričekaj! — i brzo ode u svoju sobu. Uskoro je donio pun naramak svakovrsne robe i gurnuo ga stariću u ruke. Ona stajaše nekoliko trenutaka u nedoumici, a iz njenih je sivih očiju virilo nepoverenje. Onda je nečujno i brzo sišla niz stepenice kao mačka, čvrsto držeći ono što je nosila i plašljivo pogledajući natrag kao lopov, a onda se odjednom izgubila kao da je propala u zemlju. On je čitavo vrijeme stajao na vratima i promatrao je dok je milela niz stepenice i bilo mu je veoma drago kad je iščezla, jer se čitavo vrijeme pribijavao, da bi mogao potrčati za njom i sve joj oteći iz ruku.

Te večeri, kad se vratio u svoju jabinu, pomislio je, koliko je ljepše ovako, kad sav njegov imetak može da stane u jednu vreću. Tek sada može da bude pravi pjesnik, i tek sada može da osjeti svu bol i radost čovječanstva, jer čovjek koji posjeduje nije slobodan. On je slobodan da se kreće, da jede, da govori ili da radi, ali on nije slobodan da misli i da osjeća. On ne može da osjeti ljepotu mirnog sutona, kada je nebo rumeno-plavo i kada plisne i krene visoko, visoko, a mala dječica vjavaju pjesme; ili kada sviče divno sunčano jutro i sve se smiješi; ili u vruće ljetno poslijepodne, kad sunce